

maig | 20

[Projecte de rehabilitació dels sostres dels terrats de l'antiga església de Sant Francesc de Manresa"]

Fases 1 i 2

[Joan Escalé Estrada - Lluís Piqué Sancho , arquitectes]

Volum I

MDC. Memòria Descriptiva i Constructiva

DG. Dades generals

- DG 1. Identificació, objecte i agents del projecte
- DG 2. Relació d'altres projectes parcials, de documents complementaris i altres tècnics

MD. Memòria descriptiva

- MD 1. Referència del projecte
- MD 2. Objecte del projecte
- MD 3. Informació prèvia: antecedents i condicionants de partida
 - MD 3.1 Prèvia
 - MD 3.2 Tipus d'obra, execució, usos, manteniment i usuaris
 - MD 3.3 Programa de necessitats
 - MD 3.4 Característiques de l'entorn i de l'edifici
 - MD 3.5 Serveis urbanístics
 - MD 3.6 Situació urbanística. Requisits urbanístics, el planejament vigent en l'àmbit i el seu acompliment
 - MD 3.6.1 POUM. Pla d'Ordenació Urbanística Municipal
 - MD 3.6.2 BCIL. Declaració de Bé Cultural d'Interès Local
 - MD 3.6.3 Pla Especial Urbanístic de Protecció del Patrimoni Històric, Arquitectònic, Arqueològic, Paleontològic, Geològic i Paisatgístic de Manresa
 - MD 3.7 Antecedents
 - MD 3.7.1 Ordre dels Mínims
 - MD 3.7.1.1 Exclaustració de l'ordre dels Mínims del Convent de Sant Francesc
 - MD 3.7.2 Les Monges de l'Ensenyança. Companyia de Nostra Senyora
 - MD 3.7.2.1 Les reformes de 1885 – 1898 - 1910
 - MD 3.7.2.1.1 Bernat Pejoán i Sanmartí. L'arquitecte de les reformes a Sant Francesc
 - MD 3.7.2.1.2 Les pintures murals de Francesc Morell a Sant Francesc
 - MD 3.7.2.2 La inauguració de les obres del Triduo per cel·lebrar la Beatificació de Joana de Lestonnac insigne fundadora de l'Ordre.
 - MD 3.7.3 Informe descriptiu del conjunt, de data 1903.
 - MD 3.7.4 Informe descriptiu del conjunt, de data 1906.
 - MD 3.7.5 Els efectes de la Setmana Tràgica a l'església i convent de Sant Francesc.
 - MD 3.7.6 Altres dades Convent de les M.M. de l'Ensenyança o Companyia de Maria.
 - MD 3.7.7 L'església i convent de Sant Francesc, bé apropiat per la UGT.
 - MD 3.7.8 El col·legi de Nostra Senyora i Ensenyança passa a Escola Graduada de la Generalitat com a Grup Escolar 4 "Cardener".
 - MD 3.7.9 L'església i convent de Sant Francesc, objectiu militar.
 - MD 3.7.10 L'església de Sant Francesc, en funcions de parròquia interina.
 - MD 3.7.11 El conjunt del convent, església i horts es segrega en diferents parts.
 - MD 3.7.12 Els miracles viscuts a Manresa per les comunitats residents a Sant Francesc.
 - MD 3.7.12.1 El Miracle que va succeir a l'església de Sant Francesc en l'època de l'Ordre dels Mínims
 - MD 3.7.12.2 El Miracle que va succeir a l'església de Sant Francesc en l'època de l'Ordre De les Religioses "Hijas de Nuestra Señora y de la Enseñanza".
 - MD 3.7.13 Les petjades a Sant Francesc.
 - MD 3.7.13.1 La identificació visual de la imatge corporativa de l'Ordre dels Mínims.
 - MD 3.7.13.2 La identificació visual de la imatge corporativa de les Monges de l'Ensenyança. Companyia de Nostre Senyora.
 - MD 3.7.14 Adquisició de l'església per part de l'Orfeó Manresa. Intent d'enderroc.
 - MD 3.7.15 Auditori de Sant Francesc de l'Orfeó Manresa.
 - MD 3.7.16 Conveni de l'Orfeó Manresa i l'Ajuntament de Manresa de cessió a 50 anys de l'Auditori de Sant Francesc.
 - MD 3.7.17 L'Ajuntament de Manresa realitza l'encàrrec d'un projecte executiu sobre l'adequació de l'Auditori de Sant Francesc.
 - MD 3.7.18 Conveni de l'Orfeó Manresa i l'Escola d'Arquitectura del Vallès al voltant de l'Auditori de Sant Francesc.
 - MD 3.7.19 Altres accions i activitats a l'Auditori de Sant Francesc.
 - MD 3.7.19.1 La taula dels savis.
 - MD 3.7.19.2 XII Fira Mediterrània.
 - MD 3.7.19.3 Gestions realitzades pel Comissionat pel Centre Històric.
 - MD 3.7.20 Aproximació cronològica del conjunt convent-església-horts.
 - MD 3.8 Evolució urbana del conjunt i el seu entorn. Imatges 1948-2019
 - MD 3.9 Característiques tipològiques i constructives.
 - MD 3.9.1 Estat de conservació general.
 - MD 3.9.2 Estructura a l'àmbit d'intervenció.
 - MD 3.9.3 Estudi de l'estat i comportament dels elements estructurals a l'àmbit d'intervenció.
 - MD 3.10 Compliment del Codi Tècnic de l'Edificació
 - MD 3.11 Accessibilitat a l'Edificació
- MD 4. Descripció del projecte
 - MD 4.1 Conceptes / criteris generals d'intervenció.
 - MD 4.2 Descripció general de les obres, justificació de la solució adoptada, incloent els mitjans auxiliars.

- MD 4.3 Descripció general, Justificació arquitectònica de la solució adoptada
 - MD 4.3.1 Relació de superfícies útils estat actual.
 - MD 4.3.2 Relació de superfícies a l'àmbit d'intervenció.
- MD 5. Pressupost
 - MD 5.1 Pressupost per capítols d'obra i fase.
 - MD 5.1.1 Resum de Pressupost.
- MD 6. Requisits a complimentar per les característiques del projecte.
 - MD 6.1 Seguretat estructural
 - MD 6.1.1. DB SE 1. Resistència i estabilitat
 - MD 6.2 DB SE AE Accions a l'edificació
 - MD 6.3 Exigència bàsica SI 6 – Resistència al foc de l'estructura
 - MD 6.4 Seguretat d'utilització i accessibilitat
 - MD 6.4.1. Exigència bàsica SUA 1 – Seguretat contra el risc de caigudes

MC .Descripció dels sistemes que componen l'edifici.

- MC 1 Treballs previs
- MC 2 Implantació i procés constructiu
- MC 3 Enderrocs
- MC 4 Sanejament
- MC 5 Estructura
 - MC 5.1 Característiques dels materials emprats
 - MC 5.1.1 Formigó armat
 - MC 5.1.2 Acer corrugat
 - MC 5.1.3 Posta en obra del formigó
 - MC 5.2 Justificació de càlcul
- MC 6 Paviments
- MC 7 Revestiments
- MC 8 Impermeabilitzacions

CC. Control de qualitat. Pla de Control de qualitat. Normativa estatal i de la comunitat

CN. Compliment de normativa

I. PDC. Plec de Condicions

Volum II

II. AMP. Amidaments i pressupost

III. PCQ. Pla Control de Qualitat

IV. EGR. Estudi de Gestió de Residus

V. EBSS. Estudi Bàsic de Seguretat i Salut

PLN. Plànols. Documentació Gràfica de Projecte

maig | 20

[Projecte de rehabilitació dels sostres dels terrats de l'antiga església de Sant Francesc de Manresa"]

Fases 1 i 2

[MDC. Memòria Descriptiva i Constructiva]

DG . [Dades generals].**DG 1. [Identificació i agents del projecte].**

Codi intern:	19 MNR 14
Projecte:	Rehabilitació dels sostres dels terrats de l'antiga església de Sant Francesc. Fases 1 i 2
Tipus d'intervenció:	Reforma
Emplaçament:	Carrer de Sant Francesc, 13 Carrer de les Campanes, 2 - 4 Dades cadastrals: 2297001DG0129G0001WL Coordenades UTM 31 N / ETR S89 E (x) : 402059.08 m N(y): 4619 628,07 m Latitud: 41° 43' 20,73" N Longitud: 1° 49' 21,01" E Altura (m): 219,87 m
Municipi:	08241 MANRESA. COMARCA DEL BAGES. Codi INE:081136
Promotors:	AJUNTAMENT DE MANRESA NIF : P0811200E Plaça Major, 1, 5 i 6 08240 Manresa
domicili a efecte de notificacions	Plaça Major, 1, 5 i 6 08240 Manresa
Propietat:	ORFEÓ MANRESÀ NIF : G58870536 Muralla de Sant Domènec, 1, 08241Manresa
domicili a efecte de notificacions	Muralla de Sant Domènec, 1, 08241 Manresa
Arquitectes:	JOAN ESCALÉ ESTRADA Nº col·legiat: 24849/5 Col·legi d'Arquitectes de Catalunya Demarcació de les Comarques Centrals NIF: 39.332.862 X LLUÍS PIQUÉ SANCHO Nº col·legiat: 25871/7 Col·legi d'Arquitectes de Catalunya Demarcació de les Comarques Centrals NIF: 39.332.214 Y Passeig Cervantes, 30 Baixos – 08270 Navarcles. Barcelona Telèfon: 93.831 09 26 Fax: 93.831 09 26 e.mail: a9serveis@coac.net

DG 2. [Relació d'altres projectes parcials, documents complementaris i altres tècnics].

Programa de control i de qualitat de l'execució:

SÒNIA CUEVAS GONZÀLEZ

Nº col·legiat: 8218 Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Bcn

NIF: 45467833F

Passeig Cervantes, 30 Baixos – 08270 Navarcles. Barcelona

Telèfon: 93.831 09 26 Fax: 93.831 09 26 e.mail: a9serveis@coac.net

Redactors Estudi de Seguretat i Salut:

JOAN ESCALÉ ESTRADA

Nº col·legiat: 24849/5 Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Demarcació de les Comarques Centrals

NIF: 39.332.862 X

LLUÍS PIQUÉ SANCHO

Nº col·legiat: 25871/7 Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Demarcació de les Comarques Centrals

NIF: 39.332.214 Y

Passeig Cervantes, 30 Baixos – 08270 Navarcles. Barcelona

Telèfon: 93.831 09 26 Fax: 93.831 09 26

Estudi de gestió de residus de la construcció:

JOAN ESCALÉ ESTRADA

Nº col·legiat: 24849/5 Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Demarcació de les Comarques Centrals

NIF: 39.332.862 X

LLUÍS PIQUÉ SANCHO

Nº col·legiat: 25871/7 Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Demarcació de les Comarques Centrals

NIF: 39.332.214 Y

Passeig Cervantes, 30 Baixos – 08270 Navarcles. Barcelona

Telèfon: 93.831 09 26 Fax: 93.831 09 26

MD . [Memòria descriptiva].

MD 1. [Referència del projecte].

Us previst principal / característic actual:
Tipus d'intervenció

EQUIPAMENT / CULTURAL
REFORMA / REHABILITACIÓ

MD 2. [Objecte del projecte].

Reforma dels sostres situats a les verticals de les naus laterals i que esdevenen terrats de l'edifici de l'antiga església de Sant Francesc de Manresa.

MD 3. [Informació prèvia].

MD 3.1 [Prèvia]

L'edifici està dins del període de cessió d'ús que es va iniciar el 21 d'abril de 1982 i per un termini de 50 anys, per part de l'Orfeó Manresà a l'Ajuntament de Manresa, amb la finalitat de dedicar-lo exclusivament a actes culturals i artístics, amb la condició que transcorregut aquest període, l'Auditori revertirà a l'Orfeó Manresà en bon estat de conservació i lliure de càrregues.

MD 3.2 [Tipus d'obra, execució, usos, manteniment i usuaris].

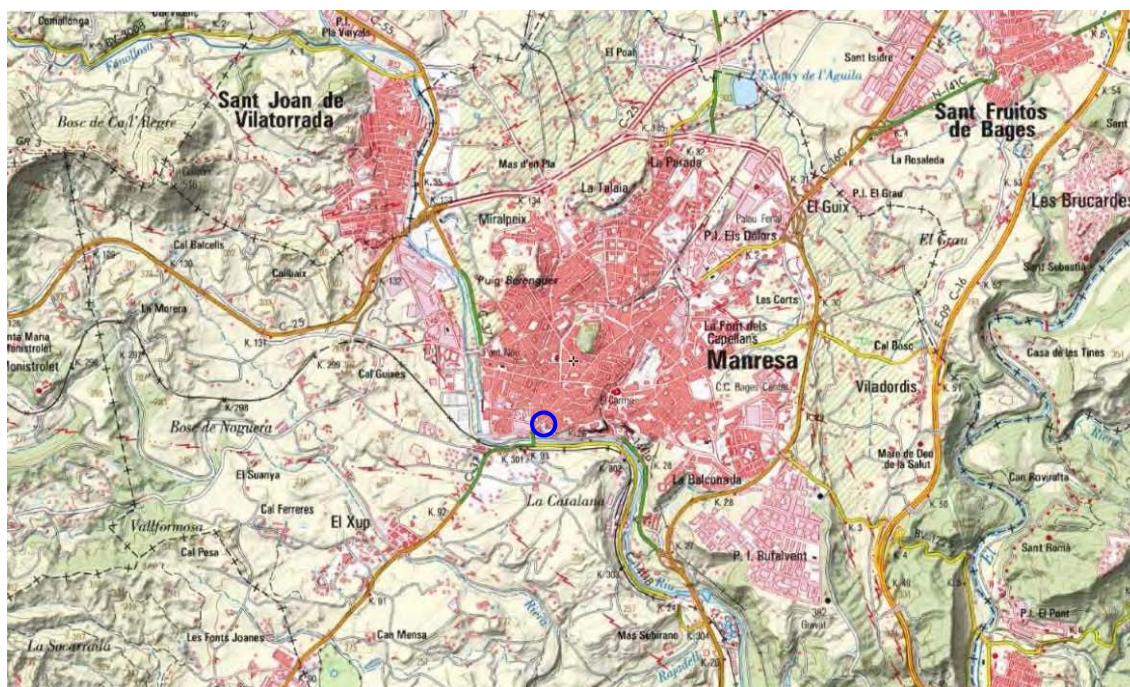
Les solucions adoptades han de permetre mitjançant la utilització de tècniques constructives adequades una ràpida execució, uns costos de construcció òptims per una bona gestió dels recursos energètics de la construcció, un manteniment futur mínim i un correcte us d'aquesta part de l'equipament per part dels seus usuaris.

MD 3.3 [Programa de necessitats].

L'encàrrec formulat per la propietat és d'assistència tècnica per a la rehabilitació de sostres de les naus laterals de l'edifici de l'antiga església de Sant Francesc, consistint els treballs en realitzar l'anàlisi de l'estat constructiu, de la capacitat portant i de capacitat de resposta a l'estanquitat d'aquests sostres que esdevenen cobertes de les naus laterals i la redacció del projecte executiu del reforç estructural i/o substitució dels sostres i reparació/consolidació de les voltes interiors, plantejant l'actuació en dues fases.

MD 3.4 [Característiques de l'entorn i de l'edifici].

Manresa és capital de la comarca del Bages i de la Catalunya central. Està situada al pla de Bages, prop de l'angle on conflueixen els rius Llobregat i Cardener. Amb una població de 76.250 habitants el 2018, és la ciutat més poblada del Bages i de la Catalunya Central. Es troba a 65 km al nord de Barcelona, i marca el límit entre l'àrea industrial al voltant de Barcelona i l'àrea rural del nord. La ciutat forma un nus molt important de comunicacions, accentuat amb l'eix del Llobregat i l'eix transversal, entre la muntanya i el mar, entre les planes interiors de l'Urgell i la Segarra i les comarques orientals del país. Quant a l'economia, Manresa destaca en la indústria tèxtil, química i maquinària, si bé en les últimes dècades ha substituït la indústria pel comerç.

Situació de l'immoble respecte al municipi

Situat a la cantonada entre el carrer Sant Francesc i el carrer Campanes, en zona limítrofa a l'antic recinte emmurallat, en la que era una de les sortides de la ciutat antiga. Sector en fase de revitalització urbana.

Ortofotograma de l'indret

Plànol de situació

L'església era una de les parts del conjunt d'un convent, que tenia adossat a la seva façana oest la residència de la comunitat amb claustre a dos nivells i posteriorment amb un nou cos edificat, de residència e internat, a la seva façana Sud, amb façana al carrer Campanes.

2020. Imatge Aèrea

MD 3.6.3 [Pla Especial Urbanístic de Protecció del Patrimoni Històric, Arquitectònic, Arqueològic, Paleontològic, Geològic i Paisatgístic de Manresa].

El 5 de desembre de 2012 es va aprovar definitivament per part de la Comissió Territorial d'Urbanisme de la Catalunya Central el Pla Especial Urbanístic de Protecció del Patrimoni Històric, Arquitectònic, Arqueològic, paleontològic, Geològic i Paisatgístic de Manresa, on l'Auditori de Sant Francesc hi es recollit amb l'identificador **R015**, catalogat com patrimoni arquitectònic, arquitectura religiosa, i amb protecció del bé en la seva integritat tipològica i compositiva. Segons aquest Pla Especial: *Es protegeix el seu entorn immediat, delimitat pel seu perímetre i que comporta un tractament adequat de l'espai públic per tal de facilitar la lectura de l'element catalogat. Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica i artística. S'acota el tipus d'intervenció a obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació d'acord amb el Pla General. No es permet la modificació de l'exterior. Els usos permesos són els que determina el Pla General.*¹

MD 3.7 [Antecedents].

MD 3.7.1 [Ordre dels Mínims].

L'Ordre dels Mínims (O. M.) és un orde religiós catòlica fundada per l'ermità Sant Francesc de Paula al segle XV. Aquesta ordre el 1501 pren el nom final de l'Ordre dels Mínims, el nom de "mínims" fa referència a la humilitat d'aquests religiosos.

La fundació del convent dels mínims de Manresa va ser sol·licitada per aquesta ordre a la ciutat, mitjançant petició del Reverend Fray Bernat Ferrer, provincial de l'ordre de la Província de Catalunya, el dia 3 de setembre de 1623 al Consell de la Ciutat, que aquest va resoldre favorablement i per unanimitat, fet que va provocar l'oposició tant dels carmelites com dels dominics, però finalment, el 23 de setembre de 1625 van aconseguir l'oportuna llicència del bisbe de Vic *Don Fray Andrés de San Jerónimo*. El dia 19 d'octubre de 1625, els Consellers cediren als Pares Mínims un terreny dintre muralles.²

El terreny era situat en una era de trillar, anomenada Codina i els horts veïns, en l'angle que formaven els murs de la ciutat al Sud-oest del límit de la població davant la porta dita de Lleida i després de Sant Francesc. *"El convento e iglesia dans u frente a la calle de San Francisco, y su lado oriental á la de Campanas"*.³

La comunitat es va reunir a unes cases particulars, primer es van estar a la casa de Maurici Rossell, on varen estar a lloguer al llarg de quatre anys, que tenia la seva ubicació prop d'on els Consellers del Consell general de la ciutat havien senyalat terreny per a la seva fundació. *"Aquest lloc era dins muralles, a la part del sol ponent, des de la cantonada més avall del carrer de Santa Maria fins al portal anomenat de Lleyda o de San Francisco. Mientras s'estudava la trassa o plan del nou convent e iglesia, construïren pròp de dita casa una capella ò esglesia interina, la qual varen obrir al culte a primers del any 1626". Feta la trassa o plan del nou edifici e iglesia per l'arquitecte Fray Joan Font, de la mateixa ordre, es comensaren les obres ab activitat en l'any 1638. Com que les perturbacions del poble y els accidents de la guerra que habia comensat, no permetien donar impuls al acabament de les obres, per a poder utilitzar lo que hi habia construït, se tingué de cobrir l'església y el convent per habitació dels frares y esperar mientras tant que acabés la guerra per a sa continuació.*

En l'any 1679, l'honorable manresà Francisco Calsina, veí de dit convent, mogut per la devoció a son Patró y per l'afecte y estimació que tenia als religiosos, emprengué fer la volta de la nova església a son compte y càrreg.

Inicialment es va edificar enganxat a l'església, un edifici que contava amb 8 cel·les totes elles amb sala, alcova, una petit espai d'estada i un armari encastat per la roba i els llibres, totes elles cobertes amb boveda ceràmica revestides amb guix blanc. Aquestes estaven sobre l'església i la sagristia, que va servir posteriorment de refectori i altres oficines. Es va construir amb parets de tàpia sobre els murs del mateix material situats a l'Oest. En temps d'estiu per la part de l'Est les estances eren fresques i per la Oest molt caloroses a la tarda i quan era hivern, per la part de l'Est molt fredes i per l'Oest temperades, era on estaven situades les cel·les i les oficines. El claustre quadrat en el seu perímetre interior es va edificar posteriorment, entre aquest cos edificat i l'església.

Fou acabada l'obra el 31 de març del any 1683 i beneïda el dia primer d'abril següent, pel P. Fr. Joan Ròig y Gelpi, Provincial del Ordre.

Mentre es construïa el campanar, als 22 de novembre de 1688, un mestre de Cases, anomenat Josèp Gerifau, caygue de la bastida a baix, morint al cap de pòca estona.⁴

¹Pla Especial Urbanístic de Protecció del Patrimoni Històric, Arquitectònic, Arqueològic, paleontològic, Geològic i Paisatgístic de Manresa – Fitxa bens arquitectònics- Arquitectura religiosa R015.

²Historia religiosa de Manresa : iglésies i convents - Joaquim Sarret i Arbós Manresa 1924.

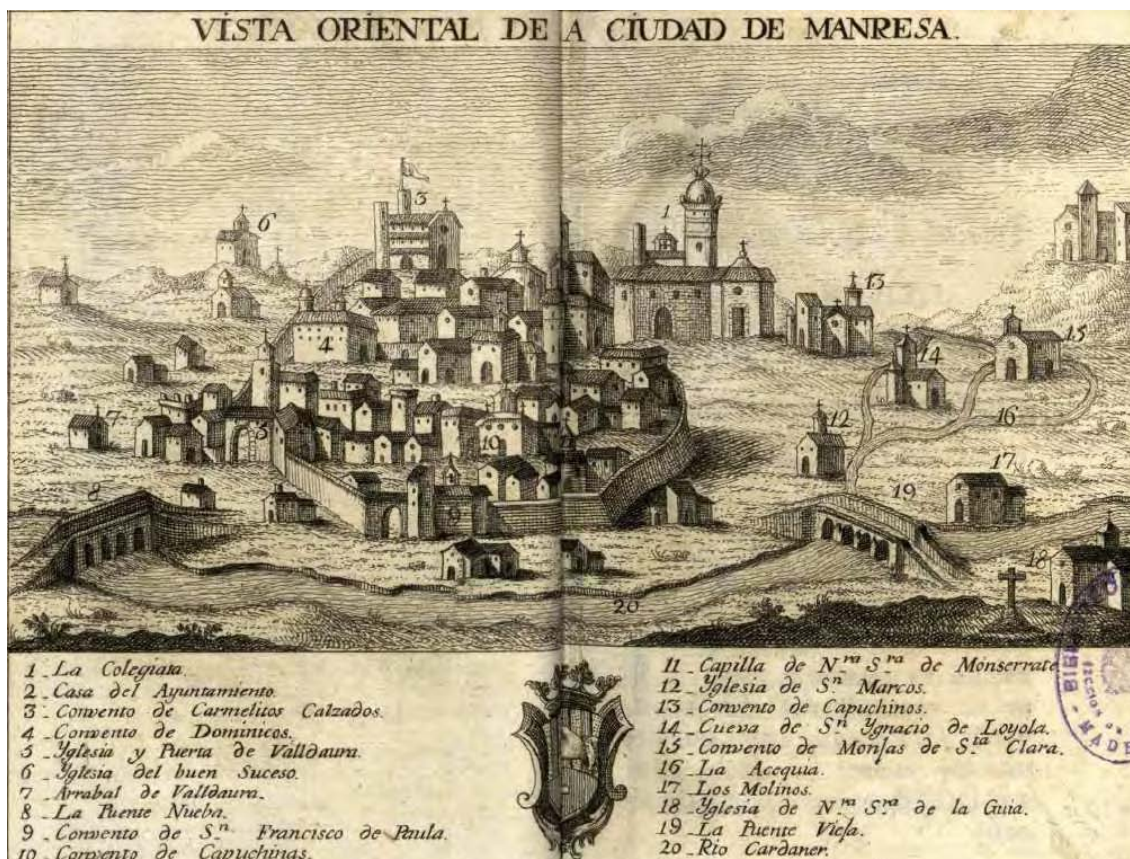
³Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX. BARRAQUER i ROVIRALTA, D. Cayetano. 2 vols. Barcelona: Imp. de Francisco J. Altés y Alabart, 1906 – pag. 304-308

⁴Manrès Ciutat de Maria. Record del Any Jubilar de l'Immaculada 1904 – Joaquín Sarret i Arbós. Manresa 1905

Plànol de Manresa 1812

Amb la Guerra de Successió, el 1713, el Duc de Populi des de Barcelona va enviar un exercit per rendir i castigar les poblacions que s'havien declarat rebels al regnat de Felip V. Manresa fou ocupada per les tropes de Felip V, essent el Governador, el coronel Feliu Álvarez de la Escalera. A principis de setembre de 1714, uns 400 voluntaris catalans varen atacar Manresa, que fou defensada sota el comandament de Feliu Álvarez de la Escalera, que amb un destacament finalment fou sitiàt a l'església del Carme. Els demés destacaments es fortificaren a l'església de sant Domènec, a sant Francesc i a La Seu. El dia 5, a les 5 de la tarda, els voluntaris catalans es varen apoderar de la ciutat després d'haver rendit l'església del Carme, al peu de quines muralles fou abatut el governador Feliu Álvarez de la Escalera y els de les esglésies de Sant Domènec i sant Francesc foren abandonats. Restaven d'empeus el destacament de La Seu, quins defensors es refugiaren al campanar i a la part superior del temple; els voluntaris de Poal varen entrar dins, la nit del 5 al 6, cremant altars i preparant per fer rendir els de dalt, varen sapiguer que venia el compte de Montemar i Vallejo en auxili dels sitiats, i aleshores varen decidir abandonar la ciutat.

Estampa de Manresa. Any 1781. S'observa el convent de Sant Francesc de Paula identificat amb el número 9

Al 1781, el convent comptava amb una comunitat de 17 religiosos.⁵

Estampa de Manresa. Any 1816. Incendi de Manresa. Bartomeo Pinelli – F. Pomares 4

El 1821 el convent va ser suprimit, traslladant els religiosos al convent de Barcelona. Van tornar al 1824.

L'agost de 1827 un dels monjos mínims residents al convent, Fra Francesc d'Assís Vinader, va formar part de la Junta Provincial Provisoria creada el 28 d'agost i establerta a la ciutat en l'anomenada "Guerra dels Malcontents o Agravats". Aquest és un aixecament ultraconservador que té a Catalunya i molt especialment a Manresa el seu eix vertebrador, esdevenint Manresa un dels principals llocs d'acció dels Malcontents.⁶

1. Fabrica de Miralda.	11. La Seo.
2. Castillo de Puigterra.	12. Puente de Madera.
3. Puerta de Valldaura.	13. Roca de S. ^{ta} Maria.
4. Yd. de S. Fran. ^{co}	14. Rio Cardener.
5. Convento de Yd.	15. Capilla de S. Marcos.
6. Yd. de S. ^{ta} Domingo.	16. Cueva de S. Ignacio.
7. Yd. del Carmen.	17. Convento de Capuchinos.
8. Yd. de Monjas Capuchinas.	18. Yd. de Monjas de S. ^{ta} Clara.
9. Plazuela de las Basteridas.	19. Puente Viejo.
10. Casa de la Ciudad.	

Estampa de Manresa. Any 1830. S'observa el convent de Sant Francesc de Paula identificat amb el número 4

MD 3.7.1.1 [Exclaustració de l'Ordre dels Mínims al Convent de Sant Francesc].

La desamortització espanyola va ser un llarg procés històric, econòmic i social iniciat a finals de segle XVIII amb l'anomenada «desamortització de Godoy» (1798) -encara que hi va haver un antecedent en el regnat de Carles III d'Espanya- i tancat ben entrat el segle XX (16 de desembre de 1924). Va consistir a posar al mercat, prèvia expropiació forçosa i mitjançant una subhasta pública, les terres i béns que fins llavors no es podien alienar (vendre,

⁵ Atlante español, ó Descripción general geográfica, cronológica, è histórica de España, por reynos y provincias. Espinalt y García, Bernardo. Madrid 1781

⁶ Manresa 1827. Breus apunts sobre la revolta dels Malcontents – Jaume Perarnau Llorens. Dovella. Manresa 1986

hipotecar o cedir) i que es trobaven en poder de les anomenades «mans mortes», és a dir, l'Església catòlica i els ordes religiosos -que els havien acumulat com habituals beneficiàries de donacions, testaments i abintestats- i els anomenats erms i les terres comunals dels municipis, que servien de complement per a la precària economia dels camperols. Dit amb les paraules de Francisco Tomás i Valiente, la desamortització espanyola va presentar «les característiques següents: apropiació per part de l'Estat i per decisió unilateral seva de béns immobles pertanyents a «mans mortes»; venda dels mateixos i assignació de l'import obtingut amb les vendes a l'amortització dels títols del deute». En altres països va succeir un fenomen de característiques més o menys semblants. La finalitat prioritària de les desamortitzacions hagudes a Espanya va ser aconseguir uns ingressos extraordinaris per amortitzar els títols de deute públic -singularment vals reals- que expedia l'Estat per finançar--o extingir-los perquè en alguna ocasió també es van admetre com a pagament a les subastes-. Així mateix va perseguir augmentar la riquesa nacional i crear una burgesia i classe mitjana de llauradors que fossin propietaris de les parcel·les que conreaven i crear condicions capitalistes (privatització, sistema financer fort) perquè l'Estat pogués recaptar més i millors impostos.

La desamortització va ser una de les armes polítiques amb què els liberals van modificar el sistema de la propietat de l'Antic Règim per implantar el nou Estat liberal durant la primera meitat de segle XIX.

La comunitat de l'Ordre dels Mínims a Manresa, el juny de 1835, estava formada pels següents religiosos: Pare Fr. Pablo Bros, corrector, Pare Fr. Francisco Romech, confessor, Pare Fr. Juan Mecina, confessor, Pare Fr. Narciso Dalmau, Pare Fr. José Gallart, Fr. Sebastián Manubens, acólito, Fr. Manuel Fabregat, acólito, Fr. Pedro Marí, lego, un total de 8 membres.

Al 1835 a Espanya hi havien més de 900 convents, i vist el baix nombre dels seus individus que habitaven en cadascun d'ells, a criteri de l'estat seguin criteris de les institucions pontifícies, consideraven que per a formar comunitat religiosa i per complir de manera efectiva la vida religiosa, mantenir la disciplina i ser útils a l'església eren necessaris un mínim de 12 membres. Amb el Reial Decret Vista signat per la Reina Isabel II en data de 25 de juliol de 1835, es dictaven diferents condicionants, per una banda requerint que tot monestir o convent tingués al menys 12 religiosos professors i que almenys 2/3 d'aquests formessin part del cor, si no era així quedaven suprimits. Els monestirs o convents que per aquesta situació ja es trobaven tancats s'entenien suprimits per efectes del mateix Decret. Els religiosos dels monestirs i convents suprimits en virtut d'aquest Reial Decret, que es traslادessin a altres cases de la seva Ordre que designessin els respectius prelats superiors, a les que es podran endur els seus mobles d'ús particular. Les parròquies que depenen de monastirs i convents suprimits passaven a ser seculars amb tots els drets i consideracions que com a tals els hi havien correspost fins aquell moment. Els bens, rendes i efectes de qualsevol classe que tenien els monestirs i convents que es van suprimir, se'ls hi va aplicar l'exempció del deute pública o pagament dels seus redits; però subjectes a les càrregues de justícia que tinguessin, ja fossin civils o eclesiàstiques. Es van exceptuar d'aquesta aplicació els arxius, biblioteques, pintures i altres estris que podien ser d'utilitat als instituts de les ciències i les arts, així com també els monestirs i convents, les seves esglésies, ornaments i vasos sagrats, sobre el que la Reina es va reservar el dret de disposar-ne, escoltant els ordinariis eclesiàstics i prelats generals de les Ordres en el que sigui necessari o convenient. Va dictar també que si resultes que les rendes d'algun monestir o convent a on es traslادessin els individus d'altre suprimit no arribessin a poder satisfer la necessària manutenció de la comunitat, se'ls hi adjudicava la part dels bens de les cases suprimides que fossin suficients per a aquesta qüestió.⁷

Com hem vist, el govern del comte de Toreno va aprovar la Real Ordre de Exclaustración Eclesiàstica de el 25 de juliol de 1835 per la qual es suprimien tots els convents en què no hi hagués a l'almenys dotze religiosos professors. Després de la dimissió del comte de Toreno, Juan Álvarez Mendizábal va passar a ser president de el Consell de Ministres el setembre de 1835. L'11 d'octubre de 1835 es va decretar la supressió de tots els monestirs d'ordes monacals i militars. El 19 de febrer de 1836 es va decretar la venda dels béns immobles d'aquests monestirs i el 8 de març de 1836 es va ampliar la supressió a tots els monestirs i congregacions d'homes. El Reglament de el 24 de març de 1836 especificava totes les tasques de les juntes diocesanes encarregades de tancar els convents i monestirs i, en general, de tot el necessari per a l'aplicació del Decret de el 8 març.

Com la divisió dels lots es va encomanar a comissions municipals, aquestes es van aprofitar del seu poder per fer manipulacions i configurar grans lots inassequibles als petits propietaris però pagables, en canvi, per les oligarquies molt adinerades que podien comprar tant grans lots com petits.

Els petits pagesos no van poder entrar a les licitacions i les terres van ser comprades per nobles i burgesos urbans adinerats, de manera que no va poder crear-se una veritable burgesia o classe mitjana a Espanya que tragués a el país de la seva marasme, causada per una decadència molt accentuada.

Els terrenys desamortitzats pel govern van ser únicament els pertanyents a el clergat regular.

“Del modo de la exclaustración de los mínimos no debo decir sino que seguiría las mismas vías que el de los carmelitas calzados y dominicos de la propia ciudad, esto es, al principio estar a la mira bajo la salvaguardia de la buena voluntad del gobernador don Jaime Carbó, después dejar el claustro y sacar sus cosas, y al fin andar por donde Dios diera, según las azarosas circunstancias.”

⁷ *Gaceta de Madrid*. Número 211. Miércoles 29 de julio de 1835

L'ajuntament de la ciutat, el 1847, va sol·licitar a l'Estat, que aleshores n'era el propietari, disposar del Convent de l'Ordre dels Mínims per utilitzar-la com a presó pública.⁸

Els frares Mínims ocuparen el seu convent fins l'any 1835, que fou el de l'exclaustració de les ordres religioses, ocupant-lo en 1851, les Monges de l'Ensenyança.

Al edificio, durante la guerra de los siete años, le tocó el hado de muchos conventos e iglesias regulares, es decir, destinos militares. Así este templo fué depósito de Artillería, y por lo mismo establo y miseria, y el pavimento quedó en lamentable estado. Cornet y Mas escribe del convento: «quedó abandonado desde la exclaustración de 1835 hasta 1851, en cuya época fueron trasladadas a él las monjas de La Enseñanza. Y hubo un tiempo antes de la ocupación por las monjas en que la gente robaba allí cuanto podía hasta los goznes y bisagras. Las dichas monjas han efectuado en la casa grandes obras y mejoras, hasta añadirle una inmensa ala de edificio que corre desde el convento hacia Poniente. La calle Nueva de Santo Domingo atraviesa la huerta de los mínimos.

En 1903, día 7 de julio, visité este templo, y me admiró la riqueza de su decoración. Alto, hermoso, riquísimo en esculturas de adorno, y hecho lo que en nuestro catalán llamamos un pan de oro, tal era la abundancia del dorado de su retablo y demás partes que lo admitían. Pero, pero, pero, ¡malignidad de la revolución! en la semana apellidada trágica, última de julio de 1909, la estupidez y la ruindad y el odio a Dios redujeron a pavesas y carbones tanta hermosura.

El Estado sacó a la pública licitación la huerta y fincas de esta comunidad mínima. Por escritura ante don Manuel Clavillart, en Barcelona a los 25 de noviembre de 1844, don Antonio Blaha compró al Estado un campo de regadío de tenuta nueve y medio cortanes de segunda calidad, sito en el término de la Ciudad de Manresa, que perteneció al suprimido convento de Mínimos de la misma, cuya finca se halla unida al propio convento que linda a Oriente con dicho convento; á Mediodía con el huerto del »Dr. Bernardo Pijoán; á Poniente con el mismo Pijoan y parte con el huerto de D. Juan Torrents; y a Cierzo con el camino que dirige desde la puerta de los mismos al río Cardoner. El precio subió a 20,044 reales, o sea 1,002 duros 4 reales; de los que Blaha en Barcelona, a 24 de octubre de 1844, pagó la quinta parte, o sea 200 duros 10 reales, con títulos del 5 por ciento, los que, suponiéndolos a 25 por ciento, reducirían dicho plazo a 50 duros.

Por escritura ante don Manuel Clavillart, en Barcelona a 13 de julio de 1845, don Antonio Joseph compra al Estado un campo que los extinguidos Mínimos de la Ciudad de Manresa posehian en su término y partida llamada de Viladordis, consistiendo su estension en nueve cortanes y medio de tierra, por el precio de 14,030 reales, o sea 701 duros 10 reales. De éstos pagó el primer quinto en Barcelona con inscripciones del 5 por ciento, pero la escritura, al copiar la carta de pago, olvidó transcribir la fecha, o quizá la olvidó el que escribió dicha carta, es lo cierto que la copia no la tiene. Por escritura ante don Manuel Clavillart, en Barcelona a 22 de noviembre de 1845, don Francisco Oliva compra al Estado «una pieza de tierra de regadío » de dos Cuarteras dos Cuartanes,... sita »en el término de la Ciudad de Manresa » y partida llamada Miralpeix, que perteneció al suprimido convento de Mínimos » de la misma, que linda... á Cierzo con campo de Mínimos». Por el precio de 61,000 reales, iguales a 3,050 duros. De éstos, en Barcelona, a 23 de mayo de 1844, pagó el quinto con un título del 5. En la Bolsa de Madrid, del mismo día 23 de mayo, estos títulos se cotizaban a vueltas del 21 por ciento, y el quinto del precio, quinto que era 610 duros, quedó en 130 duros. Por escritura ante don Manuel Clavillart, en Barcelona, a 17 de julio de 1845, don Antonio Joseph compra al Estado los dos campos, procedentes de los Mínimos de Manresa, siguientes. Ambos estaban en el término de la misma ciudad y partida de Miralpeix. 1.º Uno de 9 cortanes de extensión, y linda por E. con el Hospital, por S. con los mismos Mínimos, y por O. y N. con el río Cardoner. 2.º Otro de 9 1/2 cortanes, que linda a E-... a O. con el Hospital, y a N. con el Cardoner. El precio fué 21,050 reales, o sea 1,052 duros 10 reales. De éstos, en Barcelona, a 6 de abril de 1844, pagó el quinto, y las dos octavas partes siguientes, con un título del 5, y añade la carta de pago: «Por abono del siete y medio por ciento de cuatro mil doscientos diez r.vn., importe de la primera y segunda octava parte que adelanta 315 r. 26 m. Por el importe de la primera quinta parte 4210, por el importe de la primera octava parte 2105, por el importe de la segunda octava parte 2105, que suma 8420 r.

*El remate y pago los hizo don Juan Vilaseca, quien los cedió a Joseph, en 21 de enero del mismo año 1845, ante Clavillart. Y supongo que habrán sido redimidos al Estado los censales que percibía la casa, de los cuales casi todos estaban afectos a cargas piadosas.*⁹

⁸ Diccionario Geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de ultramar. Pascual Madoz. Tomo III. Madrid 1847

⁹ Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX. BARRAQUER I ROVIRALTA, D. Cayetano.. Llibre Tercer. Barcelona: Imp. de Francisco J. Altés y Alabart, 1906 – pag. 174-176

Plànol de Manresa. Rovira i Trias Any 1847. S'observa el convent de Sant Francesc de Paula just adossat a la Muralla

Al 1860 l'aspecte de l'edifici de l'església respon a arquitectura a símil de l'ordre grec adulterat, amb un pòrtic de tres arcs, amb les armes de la ciutat i de l'Ordre a la façana principal de l'edifici, amb una longitud de 30 varas (25 metres), per 21 (17,50 m) de latitud, incloses les vuit capelles laterals, sobre les que hi havia una galeria al nivell del cor. A la tercera capella de l'esquerra, es venerava un crucifix de tamany natural, que fou el que, des de 1817, sota la seva protecció estava la Reial Confraria de la Santa Creu, coneguda com la dels "Tremendos", tot i que anteriorment sembla es trobaven a la Capella de Sant Marc i posteriorment a les esglésies de Sant Miquel i de Sant Domènec.¹⁰

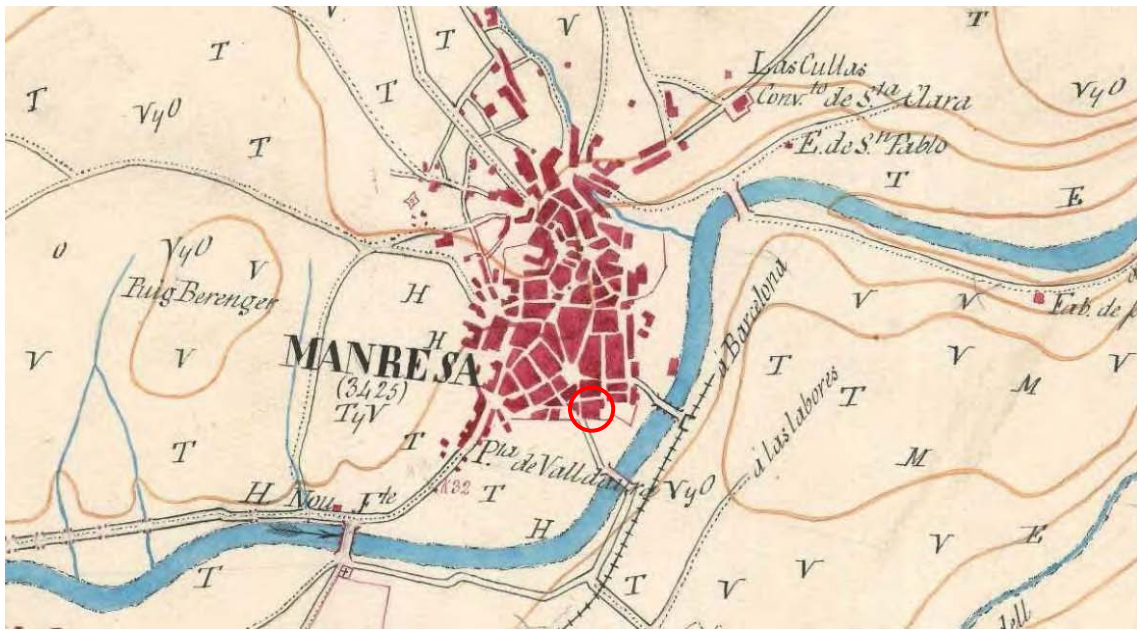

Plànol de Manresa 1853

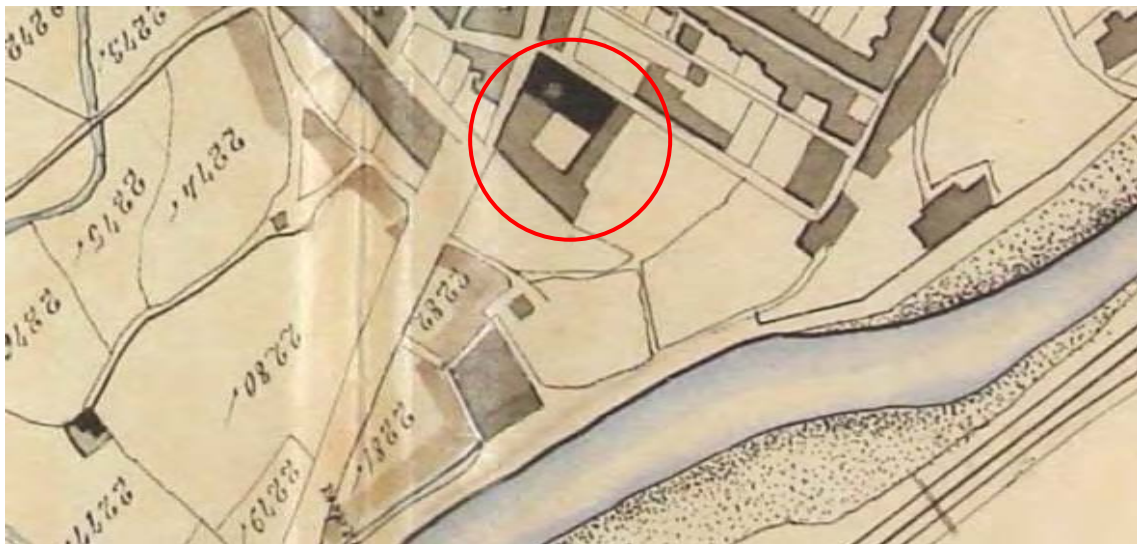

Plànol de Manresa 1862

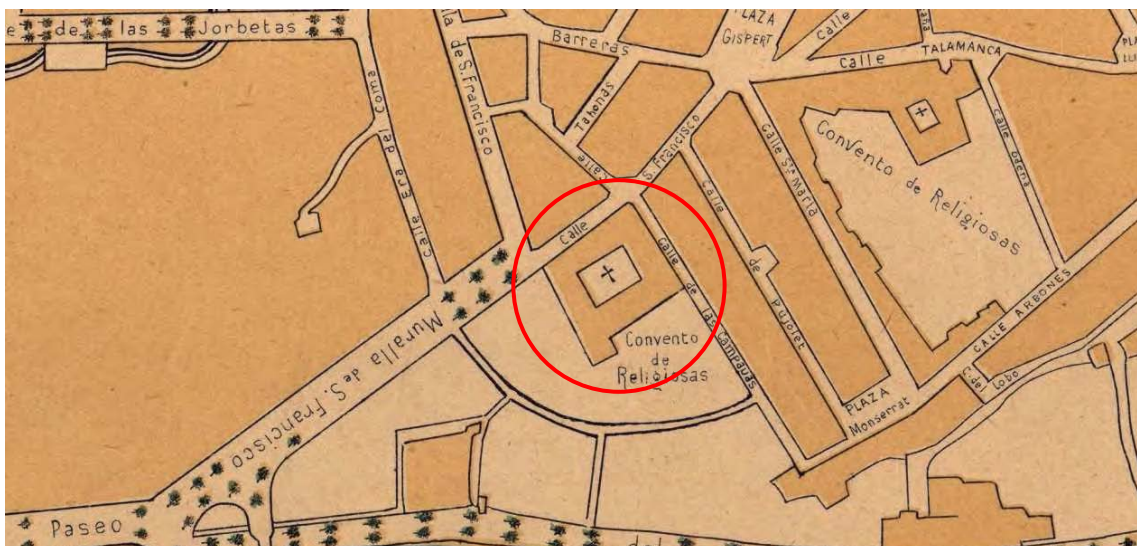
¹⁰ *Gula del viajero en Manresa y Cardona*. CORNET Y MAS, D. Cayetano. Barcelona: Imp. De Vicente Magriñá, 1860

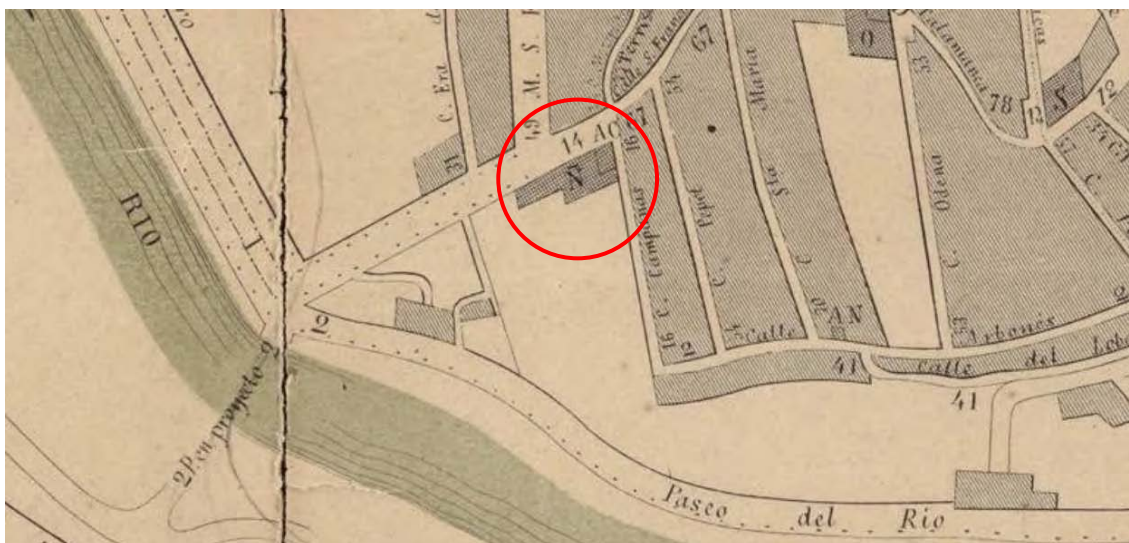
Plànol de Manresa 1863

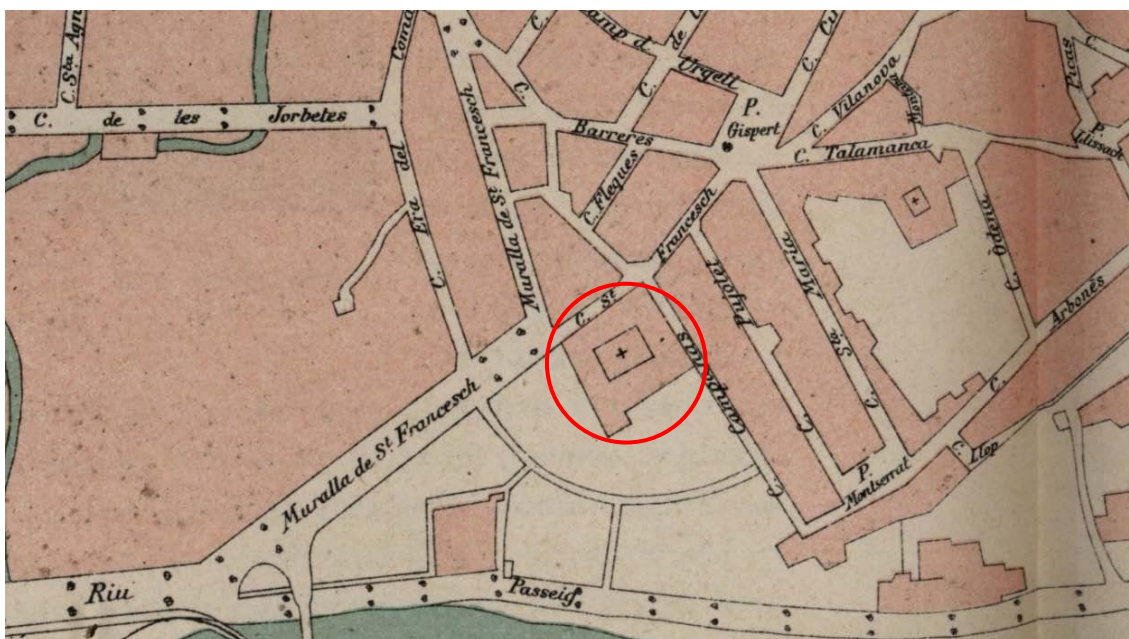
Plànol de Manresa 1867

Plànol de Manresa 1870

Plànol de Manresa 1878

Plànol de Manresa 1908

Plànol de Manresa 1913

MD 3.7.2 [Les Monges de l'Ensenyança. Companyia de Nostra Senyora].

Santa Joana de Lestonnac va fundar la Companyia de Maria Nostra Senyora, l'aprovació papal data de 1607. Pau V la va erigir com a Ordre monàstica de monges dedicades a l'ensenyament i instrucció catòlica de les dones. Santa Joana va fusionar així la vida monàstica amb l'apostolat de l'ensenyament, sota la protecció de la Mare de Déu, amb l'espiritualitat de la Companyia de Jesús i una organització estructurada en monestirs autònoms.

El Dr. Francisco Escorsell, advocat, natural i veí de Manresa, a l'any 1794 comunicà a l'Ajuntament el seu desig de fundar en aquesta ciutat un convent de religioses de Nostra Senyora, sots el títol de l'Ensenyança, on fossin educades gratuïtament les donzelles pobres, oferint per ço, una casa pròpia que tenia a la Plaça Major, fer a sos gastos les obres necessàries per a les escoles, iglésia i habitacions de les monges, i cedir la propietat de Mas Blanch de la parròquia de Sant Julià de Palou, que redituava anyalment una important quantitat. Fet el plànol i pressupost de les obres i manutenció de les religioses, L'Ajuntament demanà a l'Estat i al Bisbe de Vich el corresponent permís per a efectuar la dita fundació que no pogué veure realitzada el fundador, Dr. Escorsell, per haver mort l'octubre de 1807.¹¹

Amb la mort de fundador, després del retorn de Ferran VII a Espanya, altres obstacles es varen interposar i ocasionaren una nova demora a la realització del projecte. Els Srs. Gorgui, hereus del Dr. Escorsell, es varen oposar a la fundació i varenuplicar al rei que desestimés la sol·licitud feta a les autoritats municipals. La reacció de l'ajuntament va ser ràpida i eficient: va enviar al Consell el testimoni de trenta-nou testimonis que declararen a favor de la fundació. També les "Ciudades y Villas de Voto en Cortes" varen donar la seva aprovació, pel que el fiscal "haciéndose cargo de la suma importancia y necesidad de los establecimientos de esta clase, para la buena educación civil y cristiana de las niñas, tan interesante al estado, y tan atrasaday decaída en los tiempos presentes" es va manifestar favorable a la fundació.¹²

Un any després va esclatar la guerra anomenada de la Independència, i successivament vingueren els aconteixaments polítics de primers de segle XIX, després dels quals es tornà instar a l'Estat la meritada fundació que fou aprovada de R.O. de 11 de febrer de 1828, en aquesta forma: Conformandose el Rey N.S. con el parecer del Consejo R espuesto en su consulta de 6 de febrero último se ha servido acceder a la instancia del Ayuntamiento de Manresa concediendo su R. permiso para establecer en aquella ciudad un convento de Religiosas de N^a S^a bajo el título de la Enseñanza que ofreció fundar y dotar D. Francisco Escorsell abogado y vecino de la misma, designando edificio y rentas para ello bajo el mismo pie y reglas que lo estan las de Religiosas de igual instituto en esta ciudad, Tarragona, Lerida, Urgel y Uldecona.

Enterats d'aquesta R.O. els Bisbes de Barcelona i Vich, disposaren que l'Ajuntament nomenés una comissió de persones d'entera confiança i distinció per anar a buscar a Barcelona les monges senyalades per a fundar el convent i acompanyar-les en el viatge. Aquesta comissió la formaven, Un canonge, dos Beneficiats i dos Regidors, els quals arribaren a Manresa amb les monges fundadores al vespre del dia 4 de setembre de dit any 1828, acompanyant-les a la Casa d'Infants Orfens on les esperaven el Bisbe de Vich, el Governador i l'Ajuntament de la ciutat.¹³ Les monges que formaven aquest grup fundador eren les M.M. Maria Pujol, priora, Àngela Batlle, subpriora, Margarita Estrany, mestre de novícies, Coloma Fernando y la H. Elena Agustí.¹⁴ Allí estigueren fins el dia 21 de novembre següent en què foren traslladades, amb professó, a la pròpia casa del fundador, Dr. Escorsell, que ja hem dit era a la Plaça Major, sobre la vòlta anomenada del forn, qui puja al Carme. Segons estadística de la Comissió municipal d'Instrucció Pública, feta a 1 de juliol de 1839, s'educaven gratuïtament en el convent de l'Ensenyança de Manresa, el nombre de donzelles que segueix: llegir, 125; llegir, 98; abecedari, 117; total: 340 donzelles. Vist l'increment que prenia el Col·legi de Monges de l'Ensenyança, i que la casa de la Plaça no responia a les necessitats de l'Institut, essent d'altra part impossible la construcció del projectat convent en el lloc anomenat Camp dels morts de la Muralla, darrera de l'hort del Carme i davant de la casa dels infants Orfens, malgrat tenir aprovats els plànols per la Reial Acadèmia de Sant Fernando, es varen fer les diligències convenients per a què dit Col·legi es pogués traslladar al convent de Mínims de Sant Francisco de Paula, desocupat des de l'any 1835. Obtinguda la corresponent autorització del Sant Pare i l'assentiment dels religiosos Mínims, l'Ajuntament de Manresa informà favorablement el Memorial que enviaren les Monges del Govern de S.M., sol·licitant la cessió del citat convent, a fi de què poguessin augmentar l'ensenyança; lo qual resolgué amb la R.O. de 1 de juliol de 1848, tramesa per la Direcció General de Finques de l'Estat el dia 15 següent. Es nomenà una Junta per a fer les obres necessàries al convent i organitzar la translació de les Monges que tingué lloc el dia 30 de juny de 1851, amb solemnes festes públiques i religioses.

Pel que sembla es va adquirir el que quedava del convent i els horts de la resta de la finca i els hi van cedir l'església.¹⁵

L'ensenyament que aquestes religioses donaven a les 500i escaig nenes (al 1860) que asistien a les seves classes, és "la de hacer calceta y blondas, coser, bordar y demás labores propias del sexo; lectura, escritura, aritmetica y doctrina cristiana. Las alumnas se dividen en dos clases: en pensionistas ó internas, y externas. Las primeras habitan

¹¹ Història Religiosa de Manresa. Iglésies i convents 1904 – Monumenta historica. Volum IV. Joaquín Sarret i Arbós. Manresa 1905

¹² Archivos históricos de la Compañía de María. Vol II. Pag. 734-735

¹³ Història Religiosa de Manresa. Iglésies i convents 1904 – Monumenta historica. Volum IV. Joaquín Sarret i Arbós. Manresa 1905

¹⁴ Archivos históricos de la Compañía de María. Vol II. Pag. 734-735

¹⁵ Ensayos históricos sobre Manresa : precedido de un análisis de registros notariales del siglo XIV y adicionados hasta el Presente. Mas y Casas, Jose María de, 1803-1883. Manresa : L.Roca, 1882

*en la especie de colegio que hy dentro del monasterio, y pagan 150 rs. Vn. Mensuales. Las externas asisten únicamente á las clases, y su enseñanza es gratuita.*¹⁶

L'increment que va pendre el Col·legi-convent de l'Ensenyança ho diu una sol·licitud que a l'any 1855 varen enviar les Monges al Govern de S.M. demanant que el nombre de religioses del convent que aleshores era de trenta, poguessin augmentar-lo fins a cinquanta, com així fou, procedint-se a la realització de moltes obres d'engrandiment que no acabaren fins el 1885 en què es construí el gran edifici del carrer de les Campanes, junt a l'iglésia, beneït pel senyor Bisbe de Vich i inaugurat el dia 30 de juliol del mateix any.

*El Col·legi de la Companyia de Maria, de les M.M. de l'Ensenyança, era un gran col·legi on rebien ensenyament nenes i noies externes, unes 800 (al 1901). Les internes hi eren en nombre considerable, ja que se n'ocupaven unes 74 monges, algunes de les quals donaven cada dia ensenyament gratuït a nenes pobres, en aules i patis diferents. L'àrea d'influència de l'internat d'aquest col·legi ultrapassava els límits de la comarca del Bages, ja que arribava fins al Berguedà, l'Anoia, El Solsonès, la Segarra i l'Urgell.*¹⁷

La casa de Manresa, com ho havia fet la de Barcelona al 1896, va tractar d'adaptar les Constitucions al Decret "Quemadmodum" que el papa León XIII va promulgar el 1890, però puntualitzant alguns aspectes que, a judici de la superiora M. Bach, no eren prou clars. El P. Nonell, a proposta del bisbe de Vic, va ser l'assessor de la comunitat. La poca precisió en els termes i la poc fiable traducció dels documents, constatats pel P. Nonell, van moure a la comunitat de Manresa a interessar-se per l'estudi dels orígens de l'Institut esdevenint d'aquesta manera i des de finals del S.XIX, en líder de l'establiment del "Generalato", que és l'ofici o ministeri del general de les ordres religioses. La proposició de la M. Bach – sense comptar amb la Casa de Burdeus- de reunir-se amb les superiores de Roma per tractar assumptes urgents de l'Ordre, va causar sorpresa i malestar en moltes Cases de la Companyia.

La comunitat de Manresa va tenir una projecció marcadament universal dintre de l'Ordre, que es va manifestar en el tema comentat de les Constitucions i per les fundacions de les Cases de Ciutadella (Menorca) i com ho testimonia la seva correspondència, una forta projecció americanista, particularment amb les cases de Mendoza i Santiago de Chile, que es materialitzà el 1913 amb la fundació del convent-col·legi de Bahía Blanca.¹⁸

Imatges de la Mare de Déu en l'interior del Convent de les M.M. de l'Ensenyança o Companyia de Maria.¹⁹

Qui hagi estudiat un pòc l'història d'aquesta Orde religiosa, que tant de be conègi l'esperit de les filles d'aquella tan valerosa dòna, la Baronessa de Montferrant, devotíssima de maria, creurà desde luègo, que deurán esser moltes les imatges de sa celestial Mare de Déu havèrhi en un Convent, y no s'equivocarà en aquèst de Manrèsa y crec que ní en els demès de la Religió. Preguntades les Religioses, ens diuen que les d'escultura sòlzaament, son 23: siguent tantes, fàrem menció especial tan sols de les principals.

La Puríssima. *La tenen a l'Oratori de la Casa: en la sala de recreació de les novícies: en el dormitori del Pensionat: en la Biblioteca: en un corredor de la casa (1,20 metres) en la sagristia y altre en l'hòrt de les M.M. tallada en pedra (0,65 metres).*

La Mare de Déu dels Dolors. *En una tribuna de l'iglésia: en un corredor de la casa (té aquesta 1,50 metres): en una sala del Noviciat y en la sagristia.*

Vèrge de Lourdes. *En una tribuna y en el jardí del pensionat.*

En la capella del Noviciat hi ha Nòstra Senyora del Bon Consell, patrona del Noviat.

Una imatge de Maria té sempre en ses mans unes clauètes de plata, que son en miniatura les de la porta principal de la casa, en prenda de que mirem a ella com a primera duènya y Superiora.

Altres imatges hi ha, com la del Patrocini que 'es la Patrona del Pensionat y está en sa capella: la mare de Deu del carme, la del Rosé...

Si tantes son les imatges d'escultura ja 's dona a compèndre el numero de quadros que hi haurá en èxa santa Casa, y per cèrt que alguns valdrien la pèna de donarlos a conèxe en particular, pux son pintats al òli y no d'escás mèrit: mès no podèm, y tenim dit lo suficient a nòstre objecte.

MD 3.7.2.1 [Les reformes de 1885– 1898 – 1910].

El 9 de maig de 1895 es van iniciar les obres de reforma i decoració de l'església que es prolongaren fins el 8 de febrer de 1896. En aquest primer període de 9 mesos es va començar la reforma i decoració de l'església, van aixecar algunes parets, es van regularitzar tribunes i es va construir la nova volta.

La seva intervenció es centra fonamentalment en intervenir per una banda a la façana, un atri amb obertura de mig punt simètrica i un decorativisme d'inspiració neoromànica molt simple, amb arcuacions cegues amb una gran obertura, amb la doble funció de finestral i rosassa i per l'altre en la decoració de les arcuacions cegues i obertures ja de disseny modernista al cor, sobre les naus laterals.

El 24 de juliol de 1896 es van reprendre de nou les obres que es prolongaren fins el 3 d'octubre.

¹⁶ *Guía del viajero en Manresa y Cardona.* CORNET Y MAS, D. Cayetano. Barcelona: Imp. De Vicente Magriñá, 1860

¹⁷ *Història de la ciutat de Manresa 1900-1950.* L'Ensenyament primari. Agnès Torras – Volum III. Caixa de Manresa. Manresa 1991

¹⁸ *Archivos históricos de la Compañía de María.* Vol II. Pag. 734-735

¹⁹ *Manrèsa Ciutat de Maria.* Record del Any Jubilar de l'Immaculada 1904 – Joaquín Sarret i Arbós. Manresa 1905

El 30 de juny de 1897, es van emprendre les obres de renovació de la façana, obrint-se un gran finestral, es va construir el cambri i es va col·locar l'altar major. El 18 de juliol de 1898 es van finalitzar les obres iniciades, faltant encara la renovació del paviment del presbiteri i faltant encara altars laterals.

Segons crònica del 7 de juliol de 1903, el temple presentava un aspecte de gran riquesa decorativa, en escultures i en pintures en paraments, amb riquesa de daurats en el retaule, realitzats amb pa d'or.

Al 1910, l'església és reparada dels danys soferts en l'incendi i saqueig de la Setmana Tràgica de 29 de juliol del 1909, i reoberta al culte.

L'aspecte arquitectònic ornamental de la façana i de l'interior de l'església de Sant Francesc, tal i com la veiem avui dia, son fruit de la intervenció de l'arquitecte Bernat Pejoà i Sanmartí. Les pintures murals ja desaparegudes eren obra de Francesc Morell i Cornet.

MD 3.7.2.1.1 [Bernat Pejoà i Sanmartí. L'arquitecte de les reformes a Sant Francesc].

Les obres majoritàriament varen ser projectades i dirigides per l'arquitecte Bernat Pejoà i Sanmartí, germà de na Vicenta Pejoà, religiosa de la Companyia de Maria i Ensenyança de Manresa. En Bernat Pejoà, va néixer a Sant Vicenç de Castellet el 22 d'octubre de 1864, va obtenir el títol d'Arquitecte el 5 d'agost de 1889, als 25 anys i va exercir al llarg de 38 anys, tenint despatx professional a la Ronda de Sant Pere, número 10, 2n 1a de Barcelona, ciutat a la que va morir el 30 de desembre de 1926, essent inhumat l'1 de gener de 1927 a la sepultura Columbari B número 4729 pis 1r de la via de Sant Francesc Agrupació 9ena del Cementiri de Montjuïc. Va ser arquitecte titular de la diòcesi d'Urgell. Va durant un temps residir al carrer Casanovas, 10 de Manresa, en un immoble de la seva propietat.

Va intervenir activament en l'exposició Universal de Barcelona, ja que per un dels seus professors a l'escola, en Elies Rogent, no passar desapercebuda la seva gran capacitat en el càlcul de les estructures, agafant-lo aquest ja com a estudiant com a auxiliar en els seus treballs, relació que es va mantenir una vegada titulat, ja que va continuar col·laborant amb en Rogent, en obres tan remarcables com la restauració del Monestir de Ripoll. Al ser persona valorada com a treballadora, bondadosa i alhora ferventment catòlica, el portaren a ésser dipositari de la confiança d'un gran nombre d'Instituts Religiosos, així com a ésser escollit com a Arquitecte diocesà d'Urgell, el 1917, càrrec que va desenvolupar fins a la seva mort.

De la seva extensa obra en diferents indrets, a Manresa, la seva comarca i a molts altres indrets com Montgat, Sant Hilari de Sacalm, Linyola, Tarragona, Agullana, etc, tant en obra nova com reforma.

Cal citar en obra religiosa a Manresa, el 1897 es refà la rosassa de la façana principal de la Col·legiata Basílica de La Seu, seguint el seu projecte; el 1899 l'església de Valldaura costejada per Llogari Torrens i amb frescos de Francesc Morell; el 1899 el convent de les Saleses obra finalitzada el 1900; el 1920, juntament amb l'Alexandre Soler i March, va intervenir en la restauració del campanar de Sant Pere Màrtir; el 1905, la reforma de Les Carmelites de la Caritat a Gràcia; l'Institut de Nostra Senyora i l'Ensenyança a Girona; el 1912-1913 l'Hospital-asil de Sant Jaume a Blanes; el convent de les M.M. Carmelites; a Blanes, l'Hospital; a Sant Feliu de Guíxols, l'església de les Carmelites i l'ampliació de l'Hospital. La restauració de l'Escorial a Vic; el 1911 l'Asil Gomis d'Agullana-Alt Empordà; Finalitzada el 1930, la façana de l'església del santuari i el viacrucis de Balaguer, moltes de les reformes del Santuari de Núria, el 1909, el Cinema Paralelo/Coliseo Imperial/Coliseu a la plaça Sant Agustí de Girona; el 1920 la casa Conrad Subirà de la Sra. Bures a la planta de sant Sebastià a Sitges. Fora de Catalunya, féu el convent de les M.M. Carmelites de la plaça de San Francisco el Grande de Madrid i el 1920, una restauració en el palau episcopal de Burgos.

Altrament, foren també en gran nombre les obres de caràcter no religiós fetes per ell, a Manresa, per exemple el 1918 la casa Padró Riera al Passeig Pere III, 38; el 1919 les cases dels germans Leandre i J. Victori a la Plaça de Cots, 10-11; la casa de Francesca Sanfeliu; el 1924 la casa de Marià Padró i Blanch, al Passeig Pere III, 34, coneguda com a casa Soler Arola. Al tipus d'obres, son per exemple: el 1919 per encàrrec de La Unió Manresana el disseny de l'escultura de Josep Anselm Clavé (Plaça Clavé) que realitza conjuntament amb l'escultor Josep Andreu; també féu un gran nombre de monuments funeraris per cementiris, en especial pel de Manresa, on destaca el panteó de Baltasar Portabella i Argullol.²⁰

²⁰ Anuari de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya. Any 1927. Glosa de Josep danés Torras. Pag. 53-55

MD 3.7.2.1.2 [Les pintures murals de Francesc Morell a Sant Francesc].

Pintures murals del pintor figuratiu manresà **Francesc Morell i Cornet** (1846-1916) realitzades en el període en que la propietat de les religioses de Nostra Senyora de l'Ensenyança, que li van formular l'encàrrec de decorar el presbiteri, pintures que el 29 de juliol de 1909 es van veure greument afectades pel foc.

Vista de l'altar major amb les pintures i decoracions de Francesc Morell

En Francesc Morell i Cornet va néixer a Manresa el deu de març de 1846, pertanyia a una família modesta, profundament religiosa, era el segon de cinc germans. Tenia també dos familiars religiosos, Jacint Coma (frare de l'Ordre dels Mínims) i Francesc Morell Garriga (jesuïta). Fou durant alguns anys professor de dibuix i pintura al Col·legi Sant Ignasi dels Jesuïtes a Manresa i de l'Escola Industrial i Agrícola y va ser autor d'una extensa i variada obra artística (dibuixos, quadres i sobretot, tapissos pintats a l'oli) de temàtica religiosa preferentment.

Anterior a 1873. Al fons, darrera l'edifici fabril, s'observa l'edifici del convent amb claustre i la part alta de l'església. No encara l'edifici residència del carrer Campanes que s'edificaria posteriorment

MD 3.7.2.2 [La inauguració de les obres del Triduo per celebrar la Beatificació de Joana de Lestonnac insigne fundadora de l'Ordre].

La finalització de las obres del Triduo de les Religioses de l'Ensenyança en honor a la Beata Joana de Lestonnac, en motiu de la seva beatificació el 23 de setembre de 1900 pel Papa Lleó XIII, va ser molt solemne. Es va celebrar diumenge 18 de novembre de 1900, amb celebracions religioses al matí i a la tarda i amb altres festes el dilluns següent. L'església de Sant Francesc estava adornada amb molt de gust. A la Comunió general hi predica el Dr. Cortés, Vicari general de la diòcesi de Barcelona. S'executaren inspirades composicions de música sacra amb la Capella de la Seu. L'ofici va ser celebrat pel Sr. Bisbe Dr. Torras; hi assistiren les autoritats i gran nombre de concurrents, als que dirigí la paraula el doctor Sebastià Puig, Canonge. A la celebració de la tarda, fou tanta la concurrència que hi va assistir, que el temple va resultar insuficient. El sermó que va predicar el Dr. Torras i Bages produí gran impressió i al final d'aquest va lloar la tasca de les religioses de l'Ordre. "que después d'instruir á las noyas posadas á son cuidado, els hi ensenyan els debers d'esposa y'ls de mare".²¹

MD 3.7.3 [Informe descriptiu del conjunt, de data 1903].

La iglesia, cuya arquitectura pertenece al orden griego adulterado (greco-romano, de Renacimiento) tiene un portico de tres arcos, con las armas de la ciudad y de la Orden en el frontispicio, quedando liso de mampostería revocada todo el resto de fachada. Y este pórtico llama la atención por sus no comunes dimensiones, ya que en su longitud, ó sea de Este a Oeste, en su interior mide 17,75 metros, y en su anchura, interior también, de Norte a Sur, 5,75 metros. Sus arcos, que describen el semicírculo, tienen prolongado radio, y se apoyan en muy gruesos y macizos machones, de sección cuadrangular de piedra. Su techumbre está formada por una bóveda, dividida en tres compartimientos, de arista cruzada. En 1835 carecía de verja. Del portico se penetraba en el templo mediante tres puertas, una frente cada arco. La central viene adornada de una anta toscana en cada lado; de una cornisa que pasa de una á otra anta por sobre de la puerta y ostenta el escudo con el charitas; y sobre de ésta, de un fronton rebajado y partido por una capillita central que cobija una imagen de escultura del Santo de Paula, de unos 0,50 metros de altura.

El interior del templo formaba una sola nave, sin crucero, con cuatro capillas por lado, con la particularidad de que el par superior caía dentro de la línea del presbiterio. Las capillas venían unidas por un ancho paso de comunicación; y los machones, que unas separaban las otras, eran de sección cuadrangular, destituidos de antas y demás adornos. Por sobre de ellas corría sin celosías el triforium, de la sumidad de cuyos arcos arrancaban inmediatamente las bóvedas. Estas guardaban la forma propia de su género, es decir, de medio cañon divididas en tantos compartimientos cuantos eran los pares de las capillas. Los compartimientos no contaban con ventanas; de modo que reducidas éstas á una de no grande en la fachada, y otras que del exterior daban al trifórium, ó sea á las tribunas, el templo quedaba oscuro.

Las bóvedas de las capillas eran por arista cruzada. Todos los arcos, así los de entrada en las capillas como los de las tribunas, afectaban la forma redonda ó sea de parte de una circunferencia. La suma sencillez de todas las partes del templo, escaladas en su totalidad, quitábale especial atractivo. La longitud de la nave y presbiterio se extendía á 29,30 metros; la anchura á 9,46 m; siendo la profundidad de cada capilla de 4,40 m. En los años de 1895 á 1898 el templo y su retablo mayor han recibido una restauración tan completa y esplendorosa que aquél puede llamarse nuevo, y éste lo es en realidad; y ambos brillan por la riqueza, buen gusto y prolijo adorno. Baste apuntar que en el primero hasta se le ha cambiado el techo, elevándolo sobre el antiguo; y que el segundo deslumbra por las hermosas líneas y el abundante dorado. Del retablo mayor del tiempo de los mínimos pude alcanzar cortas noticias. Ostentaba una gran columna por lado y presentaba dos ninchos, sobrepuesto uno al otro; de los cuales el del primer piso alto, ó sea el principal, cobijaba una buena estatua de talla, de tamaño natural, representando San Francisco de Paula,

²¹Diari: de Catalunya. Any I. Número 168. Barcelona. Dimecres 21 de novembre de 1900. Edició vespre. Pag. 3

que hoy ocupa el nincho superior. A los lados del retablo en la línea del nincho principal, veíase la imagen de San José, en el del Evangelio, y la de San Juan en el de la Epístola, ambas de talla, de tamaño natural. El nincho superior contenía la de San Miguel hollando al demonio. Terminaba en alto este retablo por la mujer que representa la Fe. Sigue la sucinta reseña de Santos y retablos laterales.

Lado de la Epístola – La capilla contigua á la fachada en un muy extenso lienzo presenta á los Santos Tomás de Aquino, Celedonio y Emeterio, colocado aquél en un retablo del gusto de mitad del siglo XVIII, pintado.

En un hermoso retablo corintio la segunda capilla guarda la imagen de talla, algo menor del natural, que representa al Beato mínimo Nicolás de Longobardi.

La tercera, en un retablo de iguales condiciones que el anterior, ofrece á la pública veneración la imagen, tambien de talla, del Beato Gaspar de Bono, igualmente mínimo.

La Virgen predilecta de los mínimos, es decir, de la Victória, ocupa el retablo barroco de columnas salomónicas, sin dorar, que está en la cuarta capilla. La imagen consiste en una estatua de talla, algo menor del natural, del mismo gusto del retablo.

En la parte superior de esta capilla hay otro retablo que está de espaldas al mayor, y tiene la Virgen de la Soledad, imagen vestida de telas.

Lado del Evangelio– La primera capilla, ó sea vecina del frontis, en un grandísimo lienzo y retablo iguales á los de la capilla de su frente, presentaba, y presenta San Bernardo.

La segunda contenía un feo retablo, un Crucifijo, de tamaño natural, bajo cuya protección estaba establecida la Real Cofradía de la Santa Cruz, conocida como la “dels tremendos”, partido ó bando local de Manresa que tiene célebre historia.

En la tercera capilla, un antiguo y ya algo rasgado lienzo presentaba á San Erasmo en el martirio de irle arrancando y arrollando los intestinos.

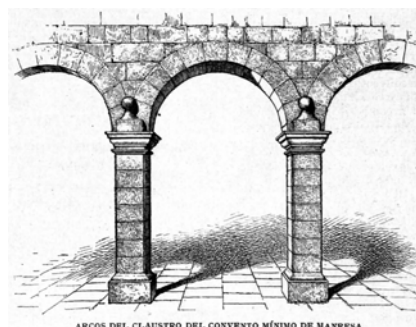
Otro grande lienzo en la cuarta capilla representaba á San Francisco de Sales. Este cuadro ocupaba todo el retablo.

El retablo de la parte superior de cuarta, ó sea el de espaldas al mayor, era el del Santísimo; y su imagen consistía en un Crucifijo, hoy colocad en el coro de las monjas. El coro en el tiempo de los frailes estaba como ahora, sobre la puerta principal; y sus asientos consistían sólo en un banco adherido al muro, teniendo silla y un apocado dosel el asiento del presidente.

Bajo el presbiterio hallábase la bóveda para el entierro de los religiosos, la que abría su boca en el suelo de la nave, al pie de las gradas de aquél. A espaldas del retablo mayor estaba la muy grande sacristia, hoy partida en dos, á saber en la de dentro y la de fuera la clausura de las monjas, que habitan este convento Corria de Este á Oeste y formaba una espaciosísima sala rectangular. Sus hermosas bóvedas están divididas en tres compartimentos de arista cruzada y además lunetos en los dos lados. Recorre todo el límite bajo de sus muros un alto arrimadero de característicos azulejos. En ella se conservan aun ahora un lienzo de unos dos metros que presenta á Santiago á caballo, y otros tres lienzos menores, tocados del tiempo de los frailes, y faltos de mérito artístico.

Los vasos sagrados y ornamentos, poseídos por esta sacristia, los reseña el inventario de 1773 en los siguientes términos – Un globo de plata, un vaso de plata para los santos oleos, viril de plata, dos candeleros de plata, un incensario y naveta de plata, cinco cálices, vinajeras con platillo de plata, una palmatoria de platados reliquiarios de plata, una veracruz de plata, una imagen de San Francisco con el báculo y el charitas de plata, cinco ternos, otro terno de damasco blanco, venticinco casullas, diez y seis albas, etc. En este inventario se acompaña la curiosa nota siguiente” Se nota, que el día 16 de 8bre de 1769 Dn. Bartomeu Sarmentero, Bisbe de Vich, y Dn Geroni de Vago, Jutges Comissionats per la Magestad donaren a dit convent dels bens dels Jesuites, una llantia de plata que pesa trenta liras y mitge: Item dues casullas, dos albas, quatre amitos, dos cordons ordinaris y alguns purificadors”.

El convento, ó habitaciones, formaban un edificio adherido al lado de la Epístola del templo, ó sea á su Oeste; y giraba al derredor del anchuroso claustro. La planta de éste describía un cuadrado de 27,20 metros de lado, incluida en esta medida la anchura de las galerías, la que en cada una era de 2,83 metros. Contaba con cinco grandes arcos de medio punto por lado, apoyados en pilares de sección cuadrada, de orden toscano. Adornaban á estos pilares en sus cuatro aristas, planitos en ángulos entrantes y salientes, y sobre el ábaco en su parte exterior sendas pirámides con una media bola en la punta, todo adherido al muro. Tanto los pilares cuanto a sus adornos y el muro, hasta el nivel del suelo de primer piso alto, lo mismo que los arcos, estaban formados de pulidos sillares de piedra, circunstancia que, unida á la regularidad de todas las partes y á lo completo de la obra, daba al claustro aspecto de severa aunque agradable riqueza. Las galerías en lugar de bóvedas venían cubiertas por vigas. En el centro del claustro no faltaba el pozo acostumbrado. La casa sólo contaba con el piso bajo, y uno de alto.

ARCOS DEL CLAUSTRO DEL CONVENTO MÍNIMO DE MANRESA

Tras de la sacristia y convento, ó sea á su Mediodia, se extendia hacia el Sur la muy dilatada huerta cercada, la que se regaba con el agua de la acequia.

*Actualmente (1903) desde 1851 habita el convento una comunidad de monjas de la Enseñanza, ahora muy numerosas, por cuya razón ha edificado ésta una grandiosa ala de edificio en el lado oriental de la huerta á lo largo de la calle de Campanas, y ha comprado un huertecito en el occidental. **El convento en su distribución interior ha sufrido muchas transformaciones de las que prescindi para la presente descripción, restituyendo en ella las cosas á su primitivo estado de 1835.** Asimismo como indiqué arriba, el templo esta desconocido por lo bien restaurado. En el dintel de la escalera principal de la casa se lee la fecha de 1748, colocado á los lados del lema charitas.*

He aquí la nota de los bienes que poseia este convento:

1. Su extensa huerta
2. Un campo de regadio de tenuta nueve y media cortanes de segunda calidad, sito en el termino de la ciudad de Manresa...cuya finca se halla unida al propio convento; que linda á Oriente con el dicho convento (de mínimos de Manresa); á Mediodia con el huerto del Doctor Bernardo Pijoan; á Poniente con el mismo Pijoan y parte con el huerto de D. Juan Torrens; y á Cierzo con el camino que dirige des de la puerta de los mismos al rio Cardoner.
3. Otra pieza de tierra de extensión de 9 ½ cuartanes, sita en el término de Manresa, partida llamada de Viladordis
4. Otra pieza de tierra de regadio, de tenuta 2 cuarteras, 2 cuartanes, situada en el término de Manresa, partida llamada Miralpeix, la cual pieza lindaba á Norte, con la siguiente.
5. Un campo de 9 cuartanes de tierra de primera calidad, sito en Miralpeix, el cual lindaba á Este con el Santo Hospital, al Sur con la pieza anterior, y á Oeste y a Norte con el rio Cardoner.
6. Otro campo de 9 ½ cuartanes, situado en la misma partida de Miralpeix, que lindaba á Oeste con el Hospital y á Norte con el Cardoner.
7. Algunos censales de corta pensión, todos ó casi todos afectos á celebraciones ú otras cargas piadosas. De ellos los más cuantiosos eran uno de 50 libras de pensión anual, otro de 30, otro de 26, otro de 19, otro de 13, tres de 10, y los demás de pensión menor de 10 libras. Sumados los ocho reseñados montan 168 libras (89 duros, 3 pesetas).

*En 1835 la comunidad mínima de Manresa constaba de 5 sacerdotes, 2 coristas y 2 legos.*²²

MD 3.7.4 [Informe descriptiu del conjunt, de data 1906].

Fólio 22. Distrito 2º. Calle de San Francisco, número 15. Casa – iglesia conventual de Religiosas de Nuestra Señora y Enseñanza. Propiedad de dichas Religiosas. Superficie 14.100 metros cuadrados. Linda: por la derecha saliendo con la calle de Campanas y casa de Onofre Serral i por la izquierda con atajo bajada del rio y José Torrens y por la espalda con Paseo del Rio y Francisco Font Cots.²³

1907. Al fons, darrera l'edifici fabril, s'observa l'edifici del convent, la part alta de l'església i l'edifici de la residència

²² *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX.* BARRAQUER I ROVIRALTA, D. Cayetano. 2 vols. Barcelona: Imp. de Francisco J. Altés y Alabart, 1906 – pag. 304-308

²³ *Relació de finques urbanes destinades al culte, a la clausura i a l'ensenyança que existeixen en aquest terme municipal.* Ajuntament de Manresa 1906. . ACBG30-1-T2-8436 Ajuntament de Manresa

MD 3.7.5 [Els efectes de la Setmana Tràgica a l'església i convent de Sant Francesc].

La onada del moviment revolucionari, amb la vaga general de tots els oficis i indústries, que s'iniciaren a Barcelona el 26 de juliol de 1909 arribà a Manresa el dijous 29 de juliol, on a partir de les 10 del matí alguns grups es van adreçar a les fàbriques per aturar la seva activitat i varen fer petits desperfectes a la ciutat i des de primera hora de la tarda començaren a haver desordres públics més importants, especialment a la posta del sol, que varen actuar sobre algunes de les seues de comunitats religioses de la ciutat, van encendre els convents de Sant Francesc on hi havia les monges de l'Ensenyança, el convent de les Caputxines i el de Nostra Senyora de Montserrat regentat per les serventes del Sagrat Cor de Maria. Tots tres, i les seves respectives esglésies, van ser saquejats, cremats i profanats.

Imatges del recinte de l'església després dels fets

"I a Sant Francesc es cremà igualment l'església, preciosa joia d'art, i tota la part del convent destinada al col·legi; les religioses pogueren sortir per entre mig dels revolucionaris, sofrint mil insults i cruels injúries, i el Santíssim Sagrament fou lliurat a la profanació, gràcies a la serenitat del capellà, que amb greu perill de la vida entrà al convent, reuní les monges a l'hort, i després d'exhortar-les en la forma que les crítiques circumstàncies exigien, les hi donà la sagrada comunió amb el doble objecte de salvar la reserva i de que aquella les hi servís de viàtic en cas necessari. En aquest punt fou ferit de graveta, a l'esquena, D. Lluís Prunés, el qual havia acudit per salvar una germana seva, religiosa d'aquella casa".²⁴ Sembla ser que la majoria d'assaltants eren noies d'edats entre 14 i 18 anys, algunes dones i alguns forasters.

La crema de l'església de Sant Francesc de Paula va ser voraç i es va cremar la imatge de talla natural de sant Francesc de Paula, l'orgue i altres sants. *En poques hores van desaparèixer els objectes d'algun valor o utilitat, que posteriorment es trobaren a les cases dels principals revolucionaris. Els assaltants que estaven cremant i saquejant l'església i el convent de Sant Francesc, al sentir les campanes de la Seu tocar a Sometent, posseïts pel pànic, abandonaren tot seguit llur infernal tasca i ja no cometeren cap altre crim en tota la nit. Les religioses de l'Ensenyança, tenien en aquest moment, a la seva cura l'educació gratuïta de les nenes de famílies obreres, essent a l'hora de la crema cinc o sis-centes les qui gratuïtament assistien al col·legi.*

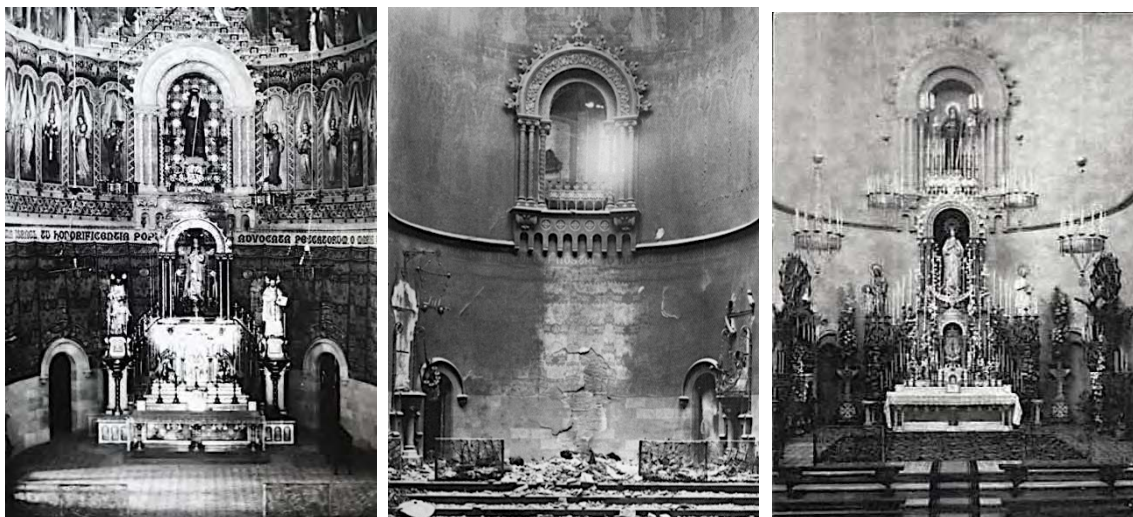
²⁴La setmana tràgica a Manresa". Josep M. Gasol. Analecta Sacra Tarraconensia 82. Actes de les Jornades sobre la Setmana Tràgica, pag.607-616

Imatges del recinte de l'edifici de la residència després dels fets

Moltes dones van quedar en difícil situació ja que gaudien dels beneficis de la pensió gratuïta en el Convent de Nostra Senyora de l'Ensenyança. Les monges van trobar acollida en diferents llars de Manresa, a l'espera de la reconstrucció dels convents, encara que parcialment, per poder-los habitar de nou. Es va salvar part del convent i estances annexes, oferint però el conjunt un aspecte desolador, sobretot recordant la gran riquesa ornamental que hi havia, qualificat aleshores com a temple de l'art. A les sales del convent, després dels fets, s'observaven retaules de gran valor artístic mutilats a cop de ganivet.²⁵ En aquells temps al Convent de l'Ensenyança es donava instrucció gratuïta a més de 600 noies. Es va perdre també un guarda-robes pels pobres que en aquell moment es trobava ple de peces de roba. .²⁶

L'església i una part del convent es reconstruí aviat, mercès a la protecció d'algunes famílies de Manresa i de fora.²⁷

Comparativa de l'abans i el després a l'altar

1910. Al fons s'observa l'edifici del convent i l'esquerra la part alta de l'església

²⁵La correspondencia de Valencia. Diario de Noticias". Any XXXII. Número 10905. València 5 d'agost de 1909

²⁶Heraldo Alavés. Diario independiente. Año IX. Vitoria, 23 de agosto de 1909

²⁷Història Religiosa de Manresa. Iglésies i convents 1904 – Monumenta historica. Volum IVJoaquín Sarret i Arbós. Manresa 1905

MD 3.7.6 [Altres dades Convent de les M.M. de l'Ensenyança o Companyia de Maria].

La Casa Provincial de Manresa va iniciar el Noviciat el 28 d'octubre de 1922 amb la M. Maria Larrañaga com a Mestre de Novícies. La comunitat va rebre la visita de la M. General el 7 de setembre de 1922.

En el període de 1929-1935 la correspondència enviada per Manresa fa referència al trasllat del Noviciat a Logronyo com a conseqüència de l'agitació sociopolítica per la que travessava Catalunya, l'adveniment de la República.

1929. S'observa l'edifici del convent i de l'església. Arxiu Gaspà

En el període 1935-1939 Informen de les penúries de la casa de Manresa que es troben en "zona roja". La casa de Manresa, el 13 de març de 1936, rep l'ordre de la superiora provincial perquè des del 14 de març el col·legi funcione amb caràcter secolar agregat a la Mutua Cultural creada pels pares de família. El 24 de juny es va celebrar amb normalitat el tancament de curs amb la distribució de premis i, a partir d'aleshores, el esdeveniments es varen anar precipitant fins que el 20 de juliol varen abandonar la casa, que va ser saquejada; gran part de la comunitat va arribar el 10 de setembre de 1936 a l'estació marítima de Barcelona per embarcar cap a Gènova, arribant a Roma el 13 de setembre, per la tarda i el 23 de setembre rebien la segona presa de l'hàbit a la casa Generalícia.

En el període 1940-1950, després dels patiments de la Guerra Civil, es van poder impartir classes al col·legi. El 1942 va canviar la Superiora de la casa, essent M. Fernànda Sarría i el 1948 la M. Eulàlia de Losada.

MD 3.7.7 [L'església i convent de Sant Francesc, bé apropiat per la UGT].

*Com a conseqüència dels fets revolucionaris del 19 de juliol del 1936 les confiscacions es prodigaren arreu de Catalunya, sota la pressió de sindicats i forces d'esquerres, i afectaren sobretot les institucions religioses, els centres polítics dretans i els seus respectius mitjans de comunicació.*²⁸

La UGT manifestava: "En conseqüència de la Revolució esclatada per la provocació de la sublevació militar-feixista, aquesta entitat hagué d'incautar-se provisionalment i ocupar la finca nº15 del carrer Salmerón de Manresa, ocupat aquella data per la Congregació de Nostra Dona de l'Ensenyança.

El 10 de febrer de 1936 la Federació Local de Sindicats de la Unió General de Treballadors UGT de Manresa, es van adreçar al Comitè Ordenador dels Bens Incautats de la Generalitat de Catalunya, per tal de que informés

²⁸ Els nostres papers a Salamanca. www.memoria.cat. Joaquim Aloy, Jordi Basiana i Pere Gasol

favorablement i legalitzes la incautació, que en el seu moment fou aprovada pel Comitè Antifeixista de Manresa, i que en el moment de la petició l'edifici acollia les seus dels diversos sindicats adherits a la Unió General de Treballadors.

Per tal de seguir amb el procediment que indicava l'Ordre de la Generalitat de Catalunya de 12 de gener signada pel Conseller de Finances Josep Tarradellas, que dictava les Normes per a la destinació dels immobles apropiats publicada al DOGC de 18 de gener de 1937, la UGT en data de 24 de juny de 1937 va adreçar instància, amb data d'entrada 13 d'octubre de 1937, al Comitè de Responsabilitats on deia: „...com sigui que és de tot punt indispensable seguir o l'immoble per a desenvolupar la tasca social que exigeixen actualment les circumstàncies per el triomf de la classe proletària”, sol·licita: “que sigui legalitzada l'ocupació temporal i en tot cas la incautació de la finca, comproment-se a satisfer les despeses totals de l'immoble així com també a realitzar pel seu compte i pagament aquelles obres que s'hagin de realitzar, quan les necessitats ho exigeixen”.

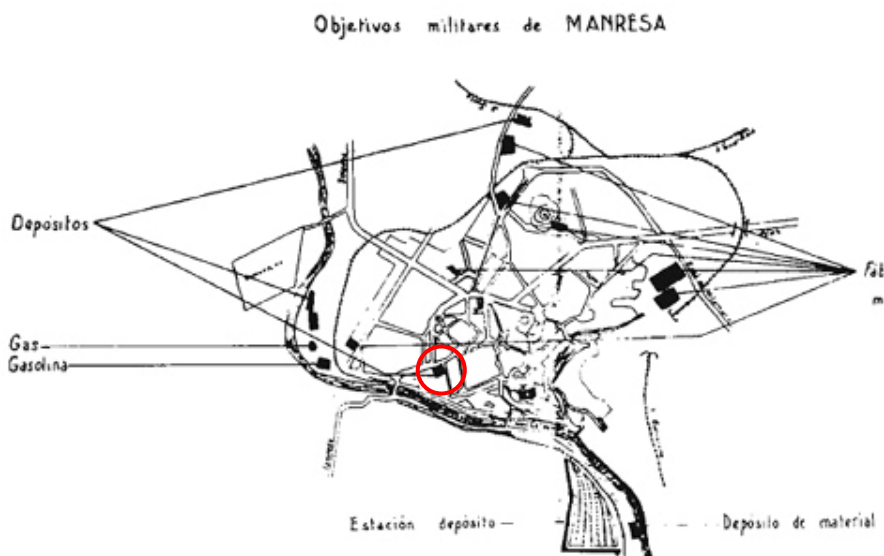
MD 3.7.8 [El Col·legi de Nostra Senyora i Ensenyança passa a Escola Graduada de la Generalitat com a Grup Escolar 4 “Cardener”].

El Col·legi de Nostra Senyora i Ensenyança (Mares Companyia de Maria) del carrer Campanes en el període 1936-1939 es va anomenar Grup Escolar 4 “Cardener”, una Escola Graduada de la Generalitat de Catalunya. Els pisos alts de l'equipament serviren per a l'allotjament de refugiats de guerra, procedents sobretot d'Astúries

Afectat pel desordre i caos a l'ensenyament que va generar la instal·lació a Manresa dels serveis centrals de l'Exèrcit de l'Est a l'abril de l'any 1938. L'edifici del grup escolar Cardener van ser habilitats com a centre d'ús militar. Això va obligar al Consell Municipal de Cultura a traslladar l'alumnat del Grup Escolar Cardener a l'Ateneu Cultural Popular.²⁹

MD 3.7.9 [L'església i convent de Sant Francesc, objectiu militar].

El 9 de febrer de 1937 els serveis d'espionatge del Servei d'Informació i Policia Militar (SIPM), van elaborar uns informes per a l'estat major de l'aire sobre els objectius militars de l'Exèrcit Popular de la República que eren d'interès a Catalunya i amb això a la ciutat de Manresa, identificant entre d'altres magatzems de material de guerra, el convent de Sant Francesc.³⁰ A la porta principal d'accés a l'església hores d'ara encara es pot llegir “EJERCITO del ESTE, VESTUARIO, ALMACEN Nº 1”.

El Servei d'Informació i Política Militar (SIPM) va ser un dels serveis d'espionatge i intel·ligència militars creats pel bàndol nacional durant la Guerra Civil Espanyola. Els seus antecedents es troben en el Servei d'Informació Militar (SIM) i el Servei d'Informació de la Frontera Nord-est d'Espanya (SIFNE), creats tots dos l'estiu de 1936. El 30 de novembre de 1937 Francisco Franco va dictar una ordre reservada per la que es posaran els dos serveis sota la direcció del coronel de l'Estat Major, José Ungría Jiménez; per un Decret del 28 de febrer de 1938 es va crear el SIPM i es ratifica la unificació dels dos serveis sota la direcció del coronel Ungria.

²⁹ L'escola manresana durant la Guerra Civil. historiesmanresanes.blogspot.com/2016/05. Jordi Bonvehí Castanyer. Maig 2016

³⁰ Els bombardeigs franquistes a Manresa (1938-39). L'espionatge sobre Manresa. www.memoria.cat.

Dies després de la retirada dels exercits republicans. Al fons, darrera l'edifici fabril, s'observa l'edifici del convent i la part alta de l'església

1948. S'observa l'edifici del convent amb claustre, l'església, la part del convent al carrer Campanes i els horts.

1958.

